

A népszámlálás elé

A folyamatban lévő népszámlálás kapcsán lehetőség van világnézeti, vallási hovatartozásunk közlésére. Nem kötelező része a kérdőívnek, de – mondanunk se kell – nagyon fontos. Nemcsak azért, mert esetleg az ilyen adatoknak szerepük van az állami támogatások megállapításánál a magyar költségvetésben. Nagy horderejű kérdés húzódik meg mögötte.

Csaknem két évtizede, hogy a Pew Research Center, ez a pártatlan Washington-i agytröszt, átfogó felmérést készített a világ vallásaival kapcsolatos kérdésekről, beleértve, hogy milyen vallási hovatartozást vállal fel az egyes országok társadalmá. Nagyon érdekes eredményeket mutatott fel ez a szigorúan tudományos tanulmány.

Megmutatta, hogy a különböző vallásokhoz tartozó személyek hogyan viszonyulnak gazdasági, társadalmi kérdésekhez, a nőkhöz és az állammal szembeni kötelezettségekhez. Mennyire befogadóak, kooperatívok, mennyire vállalkozó szelleműek hívei.

Számunkra igen tanulságos volt, hogy 1990 után Európa mindkét felében látható volt a vallásosság visszaszorulása. Kelet-Európában ezt lehetett a korábbi évtizedek erőteljes állami ateista politikája számlájára írni. Volt – pl Lengyelország –, ahol a népesség többsége hívőnek vallotta magát, míg például az észteknél a vallástalanság a társadalom túlnyomó részére jellemző volt. Hazánk a „középmezőnybe” tartozott Közép-Kelet Európában; de jól érzékelhető volt a korábbi államilag támogatott közfelfogás hatása.

No, de Nyugat-Európa se megy a szomszédba a vallás hanyatlását keresni. A jólét és a liberális felfogás terjedése a vallást nem tette társadalmilag „fontos kérdéssé.” Sőt, az Unió az alapelveinek meghatározásakor a keresztény gyökereket nem vállalta fel. Európa csak a felvilágosodást és az antik kultúrát tekinti szellemi forrásának.

Holott, a kereszténység lett volna az egyetlen közös alap a régióban. Hiszen nyelvi, kulturális hagyományaikban, gazdasági fejlettségi szintjükben jelentős különbségekkel bíró országokról van szó. A kereszténység azonban évezreden keresztül különböző formában az egyistenhitet valló religiók közösségét jelentette a kontinensen. A zsidó hit is a diaszpórákban az Ószövetség egyisten-hitén alapult.

A felvilágosodás a francia forradalomban az Ész Istennőjét állította trónra a templomokban... Kialakult egyfajta tévhit, hogy hit és tudomány összeférhetetlen. Holott, ezt nemcsak a modern teológia, II János Pál enciklikája (Fides et ratio) tartja érvénytelennek, de tudok idézni az újkor hajnaláról is olyan pápát (XIV. Benedek), aki a bolognai egyetemen egy nőt, Laura Bassit nevezett ki a fizika professzorává, és minden módon támogatta a természettudományokat. ..

Ha megnézzük a XX században a világhírű, mi több, Nobel díjas fizikusaink életét, azt fogjuk látni, hogy döntő többségük felvállalta a transzcendens Alkotóba vetett hitét. Nemcsak a magyarok; számos más nemzetbeli tudós is. Aligha hiszem, hogy szellemileg nem eléggé fejlett emberekről van szó, Max Plancktól Heisenbergen át, a magyar Bay Zoltánig. A XIX., XX század hatalmas technikai fejlődése ezeken a tudósokon alapult. „Az Európa által beindított káprázatos technológiai fejlődést lényegesen elősegítette a Tízparancsolat alapelveinek – bár tökéletlenül alkalmazott, de így is rendkívül fontos – kulturális szerepe a századok során.” (Mezey Pál)

Nem maradi dolog tehát a hit! Szörényi Leventének van egy szép dala: „Hit nélkül sem élni, sem alkotni nem lehet”. Nem kell összetéveszteni a hitet a konkrét egyházi megjelenéssel, de a vallás felvállalása fontos abból a szempontból, hogy egy közösség részének tekintjük magunkat. Ez, ezek a közösségek eszmerendszerükkel, a társadalmi szolidaritás felvállalásával, a rációba vetett rendíthetetlen hitükkel talán hozzájárulhatnak a békésebb világhoz, egy egységesebb Európa létrejöttéhez, amelyben nem az a fontos, ami szétválaszt, hanem ami összeköt.

Bp, 2022. szeptember 28.

Botos Katalin